

Okiść w lasach Babiogórskich.

Spostrzeżenia nad okiścią porobiono w lasach zawojskich należących do dóbr Polskiej Akademji Umiejętności. Przed przystąpieniem do właściwego tematu, przedstawić należy warunki, w jakich lasy te bytują. Obszar lasów, położonych w przeważnej części na północnym skłonie masywu babiogórskiego, wynosi 6795·47 *ha*. Babia Góra — to pod każdym względem uprzywilejowany szczyt Beskidu Zachodniego, prawdopodobnie jest najlepszym punktem widokowym w całych polskich Karpatach. Różnica wzniesień absolutnych waha się w granicach 530 *m* do 1.725 *m*.

Okolicę charakteryzuje umiarkowany klimat, średnia temperatura lipca wykazuje +19·5° C, stycznia około —1° C, okres wegetacyjny trwa 6·5 miesiąca. Przeciętna ilość opadów osiąga 700 *mm*.

Wiatry panujące wieją z południowego zachodu i cechuje je znaczna siła. Głównym elementem skał, na których tworzy się gleba, jest piaskowiec magórski, miejscami wapień i łupek cieszyński. Gleby tych lasów stanowią ily i glinki karpackie o rozmaitym charakterze i własnościach zależnie od warunków położenia, które umożliwiają względnie utrudniają tworzenie się warstwy urodzajnej gleby i warstw miąższościowych próchnicy.

Ze względu na swoje geograficzne położenie lasy babiogórskie przynależą do dzielnicy leśno - klimatycznej zachodnio karpackiej, w której typ panujący stanowią jodła, buk, świerk i modrzew. Pod względem ustroju wyróżniają się w la-

sach zawojskich dwie grupy: Pierwsza z nich obejmuje nieliczne już starodrzewie różnoletnie, pochodzące ze samosiewu, nierównomiernie zadrzewione, zwarte i kilku piętrowe, które stanowią resztki dawnego właściwego typu panującego. Do drugiej grupy należą równoletnie, młode drzewostany świerkowe w ilości 78⁰/₀, jodłowe 10⁰/₀, bukowe 7⁰/₀ i 5⁰/₀ gatunków innych stanowiących przymieszkę złożoną z modrzewia, jaworu, jarzębiny, osiki i brzozy. Grupa ta zajmuje około 75⁰/₀ powierzchni lasu pochodzącego z odnowienia ręcznego. Do roku 1930 lasy były zagospodarowane zrębowo według zasad dawnych planów gosp. istniejących od r. 1878, w których przyjęto układ łączny. Z tego powodu dzisiejsze drzewostany grupują się na łącznych

Ryc. 1. Złomy w drzewostanie świerkowym.

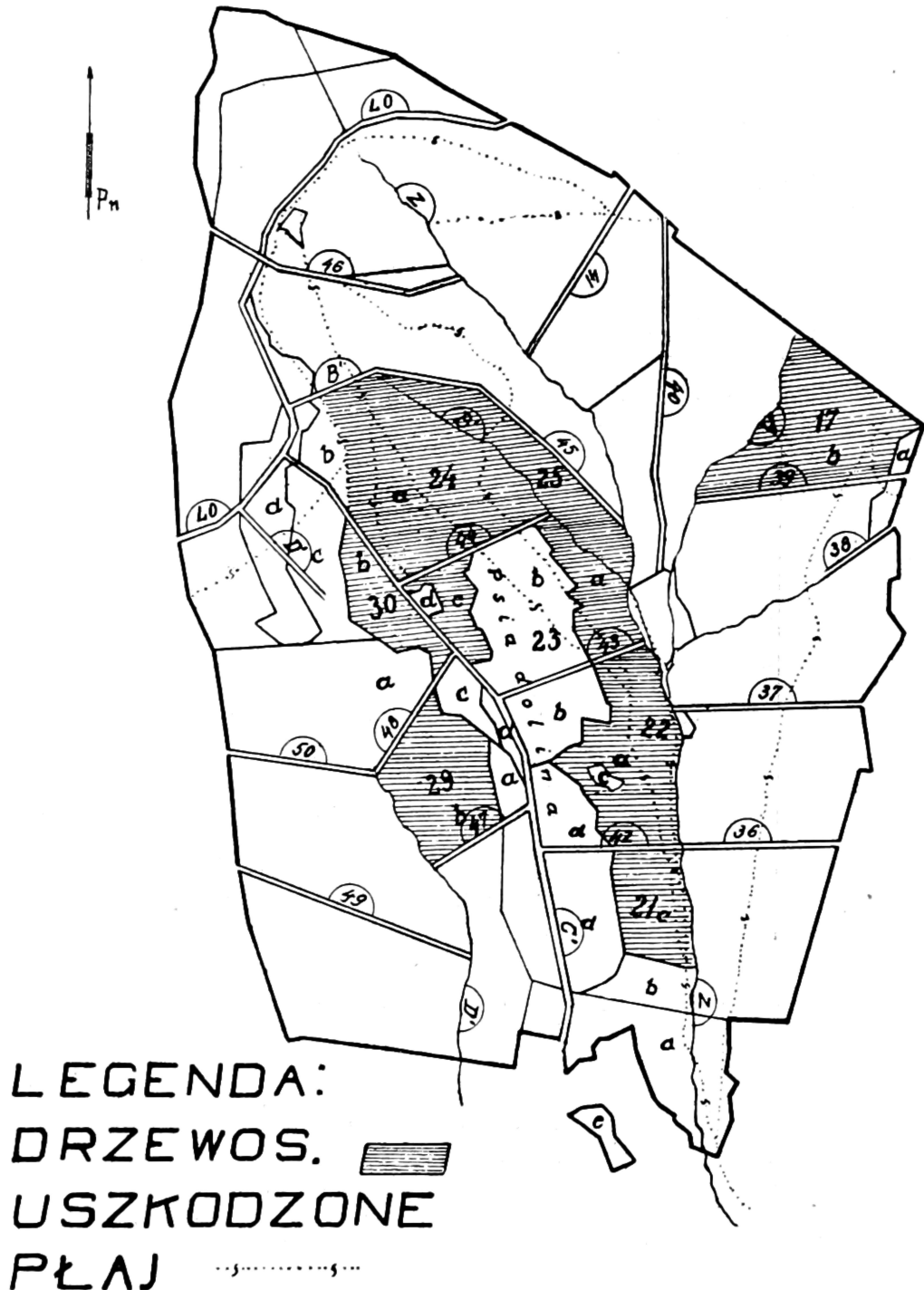
dużych powierzchniach jednostajnych pod względem gatunku drzew tam rosnących i ich wieku. Zestawienie powyższe jest typowym przykładem częściowego wyparcia typu panującego w tutejszych lasach.

Przechodząc do omówienia szczegółów odnośnie do okiści i jej skutków należy podnieść, że okiść czyli nawieś występuje najczęściej jesienią, rzadziej wiosną, gdy przy stosunkowo wysokiej temperaturze i spokojnym powietrzu nastąpi opad śniegu. Mokry śnieg, padając dużymi płatami, osadza się w znacznej ilości na liściach i gałęziach drzew, które, nie mogąc sprostać nadmiernemu obciążeniu, ulegają łatwo złamaniu. Omawiane zjawisko wystąpiło katastrofalnie w roku 1931 dnia 23 września o godz. 20-tej i trwało do dnia 24 września godziny 5-tej. Zależnie od gwałtowności nacisku przez okiść i oporu ze strony drzewa działanie to spowodowało w drzewostanach:

- a) złamanie koron względnie ich części,
- b) złamanie strzał czyli t. zw. złomy,
- c) wywroty całych drzew czyli t. zw. wykroty.

Szkody w drzewostanie wystąpiły bądź pojedynczo, bądź też masowo, (o max. powierzchni 80—60 m²) zależnie od sprzyjających okiści czynników klimatycznych, terenowych, gospodarczych i innych.

SKALA 1:20 000

Ryc. 2.

a) Ze wzniesieniem nad poziom morza obniża się temperatura. Drzewostany będące ponad 900 m były w strefie opadu suchego śniegu, niższy pas do 600 m miał już śnieg wilgotny, który w dolinach, kotlinach górskich i miejscach nieprzebiegających wywarł piętno dotkliwe.

b) Dalszy czynnik gleba: Na glebach żyznych drzewa wykształcają gorniejsze strzały, które pod wpływem obciążenia łatwiej ulegają wygięciu lub złamaniu. Na glebach kamienistych i spoistych najpospolitszym objawem są śniegołomy (ryc. 1).

c) Gatunek drzewa: Drzewa liściaste ulegają uszkodzeniom oksiści w zasadzie mniej, o ile nawet wystąpi wczesną jesienią jak w tym wypadku, szkody spotęgują się, a że buk w górach wytwarza płytszy system korzeniowy, więc i uszkodzenia w kępach bukowych powstały w postaci wykrotów.

d) Forma drzewa; elastyczność gałęzek i właściwy układ szpilek chronią lepiej jodłę od świerka.

e) Rodzaj i jakość drzewostanu: Jednogatunkowe i równowiekowe drzewostany skomasowane obok siebie (mapka podziału przestrzennego) tworzą jednolitą horyzontalną płaszczyznę oporu i utrudniają dostęp wiatru (ryc. 2). Przykładem niech będzie konfiguracja terenu i masa wyjęta i wyjąć się mająca z rewiru Psia - Dolina.

Tabela 1.

Oddział	Poddział	Opis siedliska	Klasa siedliska	Średni wiek	Czynnik zadrzewienia	Masa wyrobiona w r. 1932		Masa mająca się wyrobić	
						kopalniak		kopalniak	
						sztuk	m ³	szt.	m ³
21	c	Stromy, pofałdowany stok wsch. Gleba płytka i śr. głęboka, piaszczysto-gliniasta, miejscami kamienista. Pokrywa ściółkowa miejscami zazieleniona . .	II	29	1·0	2.650	720·00	—	—
22	a	Falisty, stromy stok o wystawie wsch. Gleba glinowata, pokrywa ściółkowa	II	46	1·0	2.720	780·00	—	180·00
24	a	Stromy, pofałdowany stok o wystawie wsch. Gleba gliniasta, pokrywa ściółkowa	III	43	0·7	600	120·00	—	260·00
25		Jak 24a. Wystawa płd. wsch.	III	41	0·7	1.800	530·00	—	50·00
29	b	Falisty stok o wystawie płd. zach. Gleba świeża, pulchna, gliniasta, szutrowata, pokrywa ściółkowa.	III	43	1·0	650	130·00	—	60·00
30	b	Teren opadający ku połudn. zachod. Gleba gliniasta, miejscami mokra, pokrywa ściółkowa	II	31	1·0	540	110·00	—	—
Razem						8.960	2.390·00	—	550·00

Z powyższej tabeli wnioskować można, że szkody powstałe, mogłyby być mniejsze, gdyby nie wpływ wzmoczonego zbytu i chęć dużych korzyści oraz zmiana w typach drzewostanów na korzyść świerka, który jest małej wartości biologicznej i gospodarczej. Na szczęście hasło powrotu do natury zaczyna trafiać do przekonania. Od roku 1920 w lasach tutejszych prowadzi się usilną akcję, aby przywrócić

jodle utracone stanowisko. Wynikiem tej akcji są dzisiejsze piękne i całkiem udatne podrosty, o koronach stożkowato ułożonych, o długich pędach szczytowych, o pączkach dobrze wykształconych i o igliwiu ciemno - zielonem.

Za możliwością istnienia na tych terenach stanowisk o warunkach sprzyjających rozsiedleniu jodły przemawiają też starodrzewie, ich zasięg naturalny, odpowiednia gleba i wilgotność.

Ważne jest tu pytanie, czy działalność człowieka, niezależnie od własności gleby, może zmienić typ drzewostanu, czy może powołać do życia typy inne niż te, które są uwarunkowane własnościami siedliska? Sądzymy, że dowód przytoczony z okiścią stwierdza, że nie, i dlatego stan obecny czystych drzewostanów świerkowych natrafiać musi na ujemne wpływy atmosfery, którym sam świerk podołać nie może. Takie typy powstające na miejscu starych macierzystych drzewostanów nazwiemy typami czasowemi. Dla hodowcy lasu obecność typów czasowych ma ogromne znaczenie, albowiem świadczy o nieodpowiednim systemie użytkowania.

Jedną z najcharakterystyczniejszych cech typu jest jego trwałość. Im lepiej skład drzewostanu będzie dostosowany do właściwości siedliska, tem wykaże on większą odporność przeciw okiści i tem łatwiej da się odnowić. Jeżeli własności tutejszego siedliska pozwalają nam na istnienie mieszanych drzewostanów to w tym wypadku mieszane typy będą trwałe i będą miały niezaprzeczoną wyższość nad drzewostanami czystymi.
